

YABANCI KÖKENLİ KELİMELERİN YAZIMI SORUNU VE BAZI İMLA ÖNERİLERİ

The Problem of Writing Foreign-Rooted Words and Some Spelling Suggestions

Ramazan SALMAN*

ÖZET

Türkçede bir kelimeyi hecelerine ayırmak için, ünlüleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. “Kral, trafik, spor...” gibi sözcüklerin ilk iki sesi ünsüz olduğundan, bunları hecelere bölmek ilkökul öğrencileri için zordur. Bunun için bu gibi kelimelerin ilk iki ünsüzü arasına bir ünlü koymak gereklidir. Türkçeye girmiş ve artık Türkçenin malı gibi olmuş diğer yabancı sözcükleri de, Türkçedeki söyleyişlerine göre yazmak daha isabetli olacaktır. Çünkü Türkçe, okunduğu gibi yazılan dillerden biridir. Nitekim “clup, faide, reng, direksiyon...” gibi kelimeler, telaffuz edildikleri “kulüp, fayda, renk, direksiyon” biçimlerinde yazılmaktadır. İki ünlünün yan yana geldiği “laboratuar, pisuar...” gibi kelimeler de, artık “laboratuar, pisuvar” şekillerinde kullanılmaktadır. Ayrıca bazı kelime gruplarındaki bitişik-ayrı yazım ve büyük harf-küçük harf kullanımını tam bir istikrara kavuşturmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı kökenli sözcükler, heceleme, Türkçe telaffuz, yazım kuralları

ABSTRACT

In Turkish, in order to divide a word into syllables, it is necessary to consider the vowels. As first two sounds of such words as “kral(king), trafik(traffic), spor(sport)...” are consonants, it is difficult to divide them into syllables for primary school students. Therefore a vowel is needed to put between the first two vowels. It is plausible to treat these foreign words which introduced into Turkish and counted as Turkish like other Turkish words and such words should be written as

* Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, rsalman@bingol.edu.tr.

pronounced. Moreover, Turkish is one of these languages which are written as they are pronounced. For instance, we write such words as “clup, faide(use), renk(colour), direksiyon(direction)...” in the same manner as they are pronounced. In the words such as “laboratuar(laboratory), pisuar” in which two vowels occur jointly they are written as “laboratuar, pisuvar”. Additionally, it is a requirement to standardize the usage of such words which is arguably written as adjacently or detached or written with a capital letter or otherwise.

Key Words: Foreign-Rooted Words, Spelling, Turkish Pronunciation, spelling rules

GİRİŞ

İlkokul ikinci sınıfta okuyan kızımın Türkçe ödevinde; “**trafik, spor, tren, grup, kral, plan...**” gibi yabancı kelimeleri heceleme söz konusuydu. Bunu anlatmak ve kavratmak oldukça zordu. Çünkü hece, ünlülerle ilgili bir kavramdı ve kelime başındaki ünsüzler arasında ünlü yoktu.

Günlük konuşma dilinde, bu sözcükler zaten aralarına bir ünlü koymak suretiyle “**tırafik, sipor, tiren, gurup, kıral, pilan...** (Tansel,1978: 19)” şekillerinde telaffuz edilmektedir. “**İstasyon, istop...**” gibi sözcükler ise ünlü türeterek bu hâle getirmişiz. “**Clup**” sözcüğü, zaten “**kulüp**” şeklinde, yani söylendiği gibi yazılmaktadır. Nitekim Türk dilinin önemli isimlerinden biri olan Muharrem Ergin de, “**grup**” sözcüğünü “**gurup**” şeklinde kullanmıştır. (Ergin,1980: 374) “**Ağlıyor, başlıyor, bekliyor...**” gibi kelimeler, yazılışları gibi değil, söylendikleri gibi yazılmaktadır. Çünkü Türkçede “daralma, türeme, düşme vs.” gibi ses olayları vardır.

Türkçe, okunduğu gibi yazılan, yazıldığı gibi okunan ender dillerden biridir. Niçin başta iki ünsüzün yan yana olduğu yabancı sözcükler de, söylendiği gibi yazılmasın? Böylelikle bu kelimeleri heceleme kolaylığı da gerçekleşmiş olacaktır. Bu kelimeler, artık Türkçe söz hazinesine girmiş, Türkçenin malı olmuştur. Eskiden Arapça ve Farsçadan alınan kelimeler de Türkçe telaffuzlarıyla yazıldı ve hâlen o şekilde devam edilmektedir: **Kitab>kitap, ilac>ilaç, reng>renk...** gibi.

Özel isimler, orijinal şekilleri ile yazılabilir; ama diğer kelimeleri Türkçe telaffuzları ile yazmak gerekmektedir. Türkçe sözcükler, bol ünlülü sözcüklerdir.

“**Laboratuar**” gibi kelimeleri de, artık “**laboratuvar**” şeklinde yazmak gerekir. Nitekim “**konservatuar**”, son zamanlarda “**konservatuvar**” şeklinde yazılmaktadır. Dilbilim literatüründe sıkça geçen “**arkaik**” sözcüğü de, artık “**arkayik**” şeklinde yazılmalıdır. Eğer sözcüklerin orijinallerine bağlı kalınacaksa, o zaman “**tuvalet, pisuvar**” sözcüklerini de, “**tualet, pisuar**” şekillerinde yazmak gerekmez mi? Fransızcadan Türkçeye giren “**kompozision, direksion, konfeksion...**” gibi kelimeler de, araya bir **y** yardımcı ünsüzü koymak suretiyle, “**kompozisyon, direksiyon, konfeksiyon...**” biçiminde yazılmıyor mu?

Yıllarca “Gagavuz” ve “Gagavuzca” sözcükleri de, “Gagauz, Gagauzca” şekillerinde yazıldı. Türk Dil Kurumunun son yazım kılavuzu basımında bu tür kelimeler, iki ünlü arasına uygun bir ünsüz getirilerek yazılmıştır. (Yazım Kılavuzu, 2005: 215) Çünkü Türkçe sözcüklerde iki ünlü yan yana gelmez. Buna ilave olarak “Kağan” ismini, “Kaan” şeklinde yazmanın gereği de yoktur. Nitekim Arapçadan alınan “faide”, “fayda”; “zaif” de “zayıf” şeklinde Türkçe kurallara göre yazılmaktadır. (Türkçe Sözlük, 1988: 491, 1666)

“Unvan, doküman” kelimeleri hemen hemen herkes tarafından “ünvan, döküman” şekillerinde söylenmektedir; üstelik “döküman” şeklindeki yazımdan bir şeyler de anlaşılmalıdır: “Ortaya dökülen şeyler...” O hâlde bu sözcükleri “ünvan, döküman” biçimlerinde yazmanın bir sakıncası olmamalıdır. Bunun gibi, “kampus” a hemen herkes “kampüs” demektedir... Eğer orijinal şekilleri esas alınacaksa, o zaman “çünkü” sözcüğünü de “çünki” biçiminde yazmak gerekecektir!

“İnsiyatif” ve “orijinal” gibi kelimeler, halk tarafından “insiyatif, orjinal” şekillerinde söylenmektedir. Aynı şekilde “Enflasyon” bir ünlü türetilerek “enfilasyon” biçiminde söylenmektedir; çünkü üç tane ünsüzün yan yana söylenmesi oldukça zordur.

Fesahat kurallarından biri de, kelimeleri dili tırmalamayacak bir şekilde rahat ve akıcı söylemektir. Bu bakımdan “ünvan, döküman, gurup, sipor, laboratuvar, insiyatif...” daha rahat ve kolay söylenmektedir. Nitekim Arapçadan alınan “fikir, fayda...” gibi sözcükler önceleri orijinal şekilleri ile yazılmasına rağmen, şimdi Türkçe söyleyişe uygun kullanılmaktadır. Belki “müteahhit” de ileride halkın söylediği gibi “mütayit” biçimiyle yazılacaktır. Çünkü dil, sürekli gelişip değişen, durağan olmayan bir araçtır.

Bir başka husus da, söyleyişteki ünlü daralmalarını imlada da göstermektir. Mesela **de-** ve **ye-** fiillerinde, çekim ekleri getirilince aradaki **y** yardımcı ünsüzünün etkisiyle daralma meydana gelmektedir: **diyerek, diyelim, yiyerek, yiyince...** Bunun gibi “başlayan, sağlayan...” sözcükleri “başlıyan, sağlıyan...” şeklinde söylenmektedir; aynı şekilde “başla-“ ve “sağla-“ gibi fiillerdeki geniş ünlüler **-yor** şimdiki zaman ekini alınca daralma meydana gelip, “başlıyor, bekliyor...” biçimlerinde söyleyişler oluşmaktadır. Bunun gibi fiillerden olumsuz fiiller türeten **-mA** ekinden sonra **y** ile başlayan bir ek geldiğinde daralma meydana gelmektedir: **Yazmıyor, okumuyor, yanmıyan, bilinmiyen, istiyen** (“istiyor” da daralma gösteriliyor!)... Telaffuzları yukarıdaki gibi olduğuna göre, yazılışları da böyle olmalıdır. Böylece ilk ve orta öğrenim öğrencilerinin öğrenmesi kolaylaşacaktır. Nitekim eski imlâları da yukarıdaki şekilde idi. (Karaalioğlu, 1963: 29), (Belleten, 1964: 121)

Türkçedeki unvan isimlerinin tamamen büyük harflerle başlaması gerekmektedir; böylece öğrenciler bu husustaki ikircillikten de kurtulmuş olurlar: **Ayşe Hanım, Ali Bey, Kerem Paşa, Fatma Teyze, Mahsun Çavuş, Abdi Ağa...vs.** Yer isimlerinden

sonra gelen köy, dağ, göl, mahalle, bulvar... sözcükleri de hep büyük harfle başlatılmalıdır: **Karakaş Köyü, Sübhan Dağı, Sapanca Gölü, Sancaktar Mahallesi, Sadrazam Sokağı...** gibi.

“**Kaşif, Kahta, Kamil, kağıt, kainat, gavur, dükkan, tezgah...**” gibi kelimelerdeki **k** ve **g**’ler yeni nesil tarafından genellikle kalın söylenmektedir. Son zamanlarda gazete, dergi ve kitaplarda “şapka” işareti olarak bilinen işaret de kullanılmıyor genellikle...Bu tür sözcüklerin telaffuzu kalın olarak değiştirilemez mi?.. Bu sorunun da artık kalıcı bir biçimde çözülmesi gerekir.

“**Yeryüzü, gökyüzü, sivrisinek, dilbilgisi, anlambilim, dilbilim...**”gibi kelime grupları bazılarınca ayrı, bazılarınca bitişik yazılmaktadır. Bu ikilemin de kesin bir şekilde ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ben şahsen bütün bu ve buna benzer kalıplaşmış ve terimleşmiş grupların bitişik olarak yazılmasından yanayım. Diğerleriyle birlikte bu hususu da Türk Dil Kurumu (TDK)’na teklif ediyorum.

Son olarak “öge” ve “**gezegen**” kelimelerinin “**öge**” ve “**gezeğen**” biçimlerinde yazılması gerekmektedir. Çünkü Osman Nedim Tuna, derslerinde “Türkçede **g** patlayıcı konsonu iki ünlü arasında olunca sızıcılaşır.” diyerek bu duruma dikkat çekmiştir.

SONUÇ

Türkçe söylendiği gibi yazılan, yazıldığı gibi söylenen bir dil olduğu için yabancı kökenli kelimelerin yazımı da buna göre olmalıdır. Nitekim Cumhuriyet döneminde birçok yabancı sözcük, zaman içerisinde Türkçe telaffuza göre yazılmıştır. O halde “**grup, trafik, spor...**”gibi kelimeler de, Türkçe hece sistemine ve söyleyişine göre yazılabilir. Böylece okula yeni başlayan çocuklar da, bir kafa karışıklığından kurtulmuş olurlar.

“**Y**” sesinin yanındaki bütün geniş ünlüler, sesli dildeki gibi dar olarak yazılmalıdır. Sözelimi “**söyleyor**” sözcüğü “**söylüyor**” şeklinde yazılıyorsa, “**beklenmeyen**” kelimesi de “**beklenmiyen**” biçiminde yazılabilmelidir.

Büyük harf kullanımı ve bitişik yazımlar hususunda da ikilem ve ikircil durumlardan kurtulmak gereklidir. En çok yaygın olan imlâlar tercih edilmelidir.

KAYNAKÇA

- ERGİN, Muharrem; Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1980.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal; Sözlü-Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı, İnkılap ve Aka Kitapevleri Yay., İstanbul, 1963.
- TANSEL, Fevziye Abdullah; İyi ve Doğru Yazma Usulleri, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 1978.
- TUNA, Osman Nedim; Dilbilgisi Fonetik-Morfoloji, İnönü Üniversitesi Yay. Malatya, 1987.
- Türkçe Sözlük I-II, TDK Yay., Ankara, 1988.
- Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, TDK Yay., Ankara, 1964.
- Yazım Kılavuzu, TDK Yay., Ankara, 2005.

